

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

עמוס
פרק ב'

יְהוָה וַחֲקִיו לֹא שָׁמְרוּ וַיִּתְּעוּם כְּזִבְיֵיהֶם אֲשֶׁר-
הָלְכוּ אֲבוֹתָם אַחֲרֵיהֶם:

מצודת ציון: וַיִּתְּעוּם - מלשון תועה.

מצודת דוד: וַיִּתְּעוּם כְּזִבְיֵיהֶם - הנביאים המכזבים להם התעוּם מדרך הישר. אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם אַחֲרֵיהֶם - הם הם הנביאים המכזבים אשר הלכו אבותיהם אחריהם, וכאומר: הלא אבותיכם הלכו אחריהם ונכשלו, והם לא לקחו מוסר.

וְשַׁלַּחְתִּי אֵשׁ בִּיהוּדָה וְאָכְלָה אֶרְמְנוֹת
יְרוּשָׁלַם:

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל
וְעַל-אַרְבַּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ עַל-מִכְרָם בַּכֶּסֶף צְדִיק
וְאֲבִיוֹן בְּעֵבֹר נְעָלִים:

מצודת ציון: נְעָלִים - מנעלי הרגל.

מצודת דוד: עַל מִכְרָם בַּכֶּסֶף צְדִיק - רוצה לומר: מטין דין הצדיק ומוכרים אותו במחיר שוחד הכסף. וְאֲבִיוֹן בְּעֵבֹר נְעָלִים - מטין דין האביון בעבור מחיר שוחד מנעלים לרגליהם, רוצה לומר: אף במעט שוחד מטין את הדין.

הַשּׁוֹאֲפִים עַל-עַפְרַיִם אֶרֶץ בְּרָאשׁ דָּלִים
וַתֵּרֶד עֲנָנִים יָטוּ וְאִישׁ וְאִבּוֹ יִלְכוּ אֶל-הַנְּעֻזָּה
לְמַעַן תִּלַּל אֶת-שֵׁם קְדֹשִׁי:

מצודת ציון: הַשּׁוֹאֲפִים - ענינו הבטח אל הדבר והתוחלת לה, וכן (איוב ד' ב) "כְּעֵבֶד יִשְׁאָף צֶלֶם".

מצודת דוד: הַשּׁוֹאֲפִים עַל עַפְרַיִם בְּרָאשׁ דָּלִים - אשר מביטים אל עפר הארץ, להיות מושבם בראש הדלים. כי השופטים ההם משימים שוטרים תחתיהם לכוף הדלים לקיים

עמוס
פרק ב'

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי מוֹאָב
וְעַל-אַרְבַּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ עַל-שָׂרְפוֹ עֲצָמוֹת
מֶלֶךְ-אָדוֹם לְשִׁיד:

מצודת ציון: לְשִׁיד - כמו לסיד בסמ"ך.

מצודת דוד: עַל שָׂרְפוֹ עֲצָמוֹת מֶלֶךְ אָדוֹם - הוא מה שנאמר (מלכים ב' ג' כז) "וַיִּקַּח אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יָמְלוֹף תַּחְתָּיו, וַיַּעֲלֵהוּ עוֹלָה עַל הַחוֹמָה וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל עַל יִשְׂרָאֵל", ופירושו: שמלך מואב לקח בן מלך אדום הראוי למלוך, ושרפו כליל כעולה, ואז קצף מלך אדום על ישראל על כי בעבורם באה לו הרעה ההיא, ולא ראו להצילו. אם כן על ידי מלך מואב נתעורר קצף על ישראל, לכן יקבל מואב גמול. לְשִׁיד - רוצה לומר: עד שנעשו דק ולבן כסיד, כדרך העצם אחר השריפה.

וְשַׁלַּחְתִּי-אֵשׁ בְּמוֹאָב וְאָכְלָה אֶרְמְנוֹת
הַקְּרִיּוֹת וּמַת בְּשֵׂאוֹן מוֹאָב בְּתַרוּעָה בְּקוֹל
שׁוֹפָר:

מצודת ציון: הַקְּרִיּוֹת - שם מחוז. בְּשֵׂאוֹן - ענינו המייה.

מצודת דוד: וּמַת בְּשֵׂאוֹן מוֹאָב בְּתַרוּעָה בְּקוֹל שׁוֹפָר - מואב ימות בשאון המלחמה, בעת ריע האויב בקול שופר.

וְהִכְרַתִּי שׁוֹפֵט מִקְרָבָה וְכָל-שָׂרִיף אֶהְרוֹג
עִמּוֹ אָמַר יְהוָה:

מצודת דוד: וְכָל שָׂרִיף אֶהְרוֹג עִמּוֹ - עם השופט ההוא.

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יְהוּדָה
וְעַל-אַרְבַּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ עַל-מִאֲטָם אֶת-תּוֹרַת



עמוס פרק ב'

דבר המשפט, ואם ימאנו יקחום בשיער ראשם ויפילום בארץ, וירמסום ברגליהם, והנה עפר הארץ בראש הדלים. וְדָרַךְ עֲנוּיִם יָטוּ - מטים דרך ענוים, להסב מדרך הפשוטה להטות דרך עקלתון, כי יפחדו מהם ויסתתרו לבל יראום. וְאִישׁ וְאִבְיוֹ - שניהם יחד, ולא יבושו זה מזה. יִלְכוּ אֶל הַנְּעֵרָה - רוצה לומר: אל נערה המאורסה לזנות עמה. לְמַעַן חַלֵּל אֶת שֵׁם קִדְשִׁי - כאילו יתכוונו לחלל שם קדשי, כי אם היה בעבור הנאה לבד, מה להם ללכת אל ארוסה ושניהם יחד?

ח וְעַל-בְּגָדֵי חֲבֹלִים יָטוּ אֶצֶל כָּל-מִזְבֵּחַ וַיֵּינן עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם:

מצודת ציון: חבולים - ענינו משכון, כמו (דברים כ"ד ו) "לא יִתְּבֹל רְחִים". יָטוּ - מלשון הטייה, רוצה לומר: ישענו. עֲנוּשִׁים - מלשון עונש ממון.

מצודת דוד: ועל בגדים חבולים יטו אצל כל מזבח - ממשכנין בגדי המסרבים במשפטם, ומטים עצמן לסמוך עליהם בעת הסעודה, מה שהם סועדים אצל כל מזבח העשוי לפסילים. וַיֵּינן עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם - מענשים את המסרב לתת כסף, ובו יקנו יין ושותין בבית העכו"ם.

ט וְאֲנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת-הָאָמְרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כָּגְבַה אֲרֻזִים גְּבָהוּ וְחָסֹן הוּא כְּאֲלוֹגִים וְאֲשַׁמֵּד פְּרִיֹם מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת:

מצודת ציון: השמדתי - ענינו כליון ואבדון. וְחָסֹן - ענינו חוזק, כמו (ישעיה א' לא) "וְהָיָה הַחֲסוֹן לְנַעֲוֶרֶת". כְּאֲלוֹגִים - שם אילן החזק ביותר.

מצודת דוד: ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם וגו' - רוצה לומר: הלא אף את העכו"ם אשר לא ידעוני, אני מענשם בעונם, כי הלא השמדתי מפניהם את האמורי שהיה גבהו כארז, וחזק כאילן אלון. וְאֲשַׁמֵּד פְּרִיֹם מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת - רוצה לומר: השמדתי בתכלית, ולפי שהמשילו לאילן, אמר לשון הנופל בהשחתת עץ פרי - שמשירים הפירות ועוקרים השרשים.



עמוס פרק ב'

דבר המשפט, ואם ימאנו יקחום בשיער ראשם ויפילום בארץ, וירמסום ברגליהם, והנה עפר הארץ בראש הדלים. וְדָרַךְ עֲנוּיִם יָטוּ - מטים דרך ענוים, להסב מדרך הפשוטה להטות דרך עקלתון, כי יפחדו מהם ויסתתרו לבל יראום. וְאִישׁ וְאִבְיוֹ - שניהם יחד, ולא יבושו זה מזה. יִלְכוּ אֶל הַנְּעֵרָה - רוצה לומר: אל נערה המאורסה לזנות עמה. לְמַעַן חַלֵּל אֶת שֵׁם קִדְשִׁי - כאילו יתכוונו לחלל שם קדשי, כי אם היה בעבור הנאה לבד, מה להם ללכת אל ארוסה ושניהם יחד?

ח וְעַל-בְּגָדֵי חֲבֹלִים יָטוּ אֶצֶל כָּל-מִזְבֵּחַ וַיֵּינן עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם:

מצודת ציון: חבולים - ענינו משכון, כמו (דברים כ"ד ו) "לא יִתְּבֹל רְחִים". יָטוּ - מלשון הטייה, רוצה לומר: ישענו. עֲנוּשִׁים - מלשון עונש ממון.

מצודת דוד: ועל בגדים חבולים יטו אצל כל מזבח - ממשכנין בגדי המסרבים במשפטם, ומטים עצמן לסמוך עליהם בעת הסעודה, מה שהם סועדים אצל כל מזבח העשוי לפסילים. וַיֵּינן עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם - מענשים את המסרב לתת כסף, ובו יקנו יין ושותין בבית העכו"ם.

ט וְאֲנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת-הָאָמְרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כָּגְבַה אֲרֻזִים גְּבָהוּ וְחָסֹן הוּא כְּאֲלוֹגִים וְאֲשַׁמֵּד פְּרִיֹם מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת:

מצודת ציון: השמדתי - ענינו כליון ואבדון. וְחָסֹן - ענינו חוזק, כמו (ישעיה א' לא) "וְהָיָה הַחֲסוֹן לְנַעֲוֶרֶת". כְּאֲלוֹגִים - שם אילן החזק ביותר.

מצודת דוד: ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם וגו' - רוצה לומר: הלא אף את העכו"ם אשר לא ידעוני, אני מענשם בעונם, כי הלא השמדתי מפניהם את האמורי שהיה גבהו כארז, וחזק כאילן אלון. וְאֲשַׁמֵּד פְּרִיֹם מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת - רוצה לומר: השמדתי בתכלית, ולפי שהמשילו לאילן, אמר לשון הנופל בהשחתת עץ פרי - שמשירים הפירות ועוקרים השרשים.



לומר: כמו העגלה המלאה עמיר, שהמשא קשה ונפוחה רב, וכאילו תעיק אל העגלה בכל מקום מהלכתה, כן יעיק להם במקומם בכל מקום שיהיו.

יד **וְאָבָד מְנוּס מְקָל וְחָזַק לֹא־יֵאֱמָץ פָּחוּ וְגִבּוֹר לֹא־יִמְלֹט נִפְשׁוֹ:**

מצודת ציון: מְנוּס - ענינו בריחה. **יֵאֱמָץ** - ענינו חזק, כמו (איוב י"ז ט) "יוֹסִיף אוֹמֵץ".

מצודת דוד: וְאָבָד מְנוּס מְקָל - אף הקל ברגליו לא יציל עצמו במה שינוס מפני האויב, הואיל וימצא אויב בכל מקום שיהיה. **וְחָזַק לֹא יֵאֱמָץ פָּחוּ** - לא יוכל לחזק כוחו במלחמה.

טו **וְתִפֹּשׂ הַקֶּשֶׁת לֹא יַעֲמֹד וְקַל בְּרַגְלָיו לֹא יִמְלֹט וְרוֹכֵב הַסּוּס לֹא יִמְלֹט נִפְשׁוֹ:**

מצודת ציון: וְתִפֹּשׂ - ענינו אחוזה.

מצודת דוד: וְתִפֹּשׂ הַקֶּשֶׁת לֹא יַעֲמֹד - רוצה לומר: לא יעמוד על עמדו בקשרי המלחמה, כי ירך לבבו ויננס לנפשו. **וְרוֹכֵב הַסּוּס לֹא יִמְלֹט נִפְשׁוֹ** - על ידי מרוצת הסוס.

טז **וְאֵמִיץ לִבּוֹ בַּגְּבוּרִים עָרוֹם יָנוּס בַּיּוֹם־הַהוּא גֵּאִים־יִהְיֶה:**

מצודת דוד: וְאֵמִיץ לִבּוֹ בַּגְּבוּרִים עָרוֹם יָנוּס בַּיּוֹם־הַהוּא - רוצה לומר: אף מי שדרכו לאמץ ולחזק לבבו גם בין הגבורים, הנה אז ינוס ערום, כי יפשוט כליו להיות קל לברוח, כי המורך יבוא בלבו.

